

ня в ЄРДР слідство встановлює, що дії насправді не містять ознак злочину і є проступками. Але, звісно, це тема окремого дослідження і окремої публікації.

Отже, першим кроком на шляху виправлення законодавства України має стати вироблення термінологічної бази, яка буде, по-перше, відповідати засадам теорії держави і права, а не приписам радянських теоретиків марксизму-ленінізму; по-друге, єдиною для усього українського права і законодавства; по-третє, зрозумілою для наших європейських партнерів, які живуть у відповідності з цивілізаційними нормами, які своїм корінням живляться від основи-основ права – римського цивільного права.

Звісно, це велика і кропітка робота, і ніхто не застрахований від помилок на цьому шляху, але лише за такого підходу, який базується на теорії права та елементарній логіці, є можливість виправити той правовий покруч, який залишився нам у спадок від радянської системи права. І головне – виконати базові принципи верховенства права та людиноцентризму, закладені в Конституцію України.

Бабанін Сергій Володимирович
доцент кафедри кримінального права
та кримінології Дніпропетровського
державного університету внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, доцент

ПРЕДМЕТИ ПОРНОГРАФІЧНОГО ХАРАКТЕРУ ЯК ПРЕДМЕТ ЗЛОЧИНУ У КРИМІНАЛЬНОМУ ЗАКОНОДАВСТВІ ПОСТРАДЯНСЬКИХ КРАЇН

В Україні у 2013 р. зареєстровано 1021 злочин, передбачений ст. 301 КК України [1] (з них вручено повідомлення про підозру 668 особам), у 2014 р. – 1148 злочинів (723 особи), 2015 р. – 1022 злочини (742 особи), 2016 р. – 923 злочини (677 осіб). Отже, динаміка ввезення, виготовлення, збуту і розповсюдження порнографічних предметів в Україні за останні чотири роки залишається на стабільно високому рівні. Проведене опитування молодих людей у віці 18-20 років у м. Дніпрі свідчить, що 92% з них дивились твори порнографічного змісту. При цьому 26% опитаних вважають розповсюдження порнографії фактором, який найбільше сприяє поширенню злочинів проти статевої свободи та недоторканності особи в Україні.

Диспозиція ст. 301 КК України предметом цього злочину визначає твори, зображення або інші предмети порнографічного характеру, кіно- та відеопродукцію, комп'ютерні програми такого ж характеру.

Кримінальні кодекси пострадянських країн містять як спільні з КК України (ст. 255 КК Грузії [2], ст. 262 КК Киргизької Республіки [3]), так і дещо відмінні визначення предмета ввезення, виготовлення, збуту і розповсюдження порнографічних предметів. Так, КК окремих з цих країн предметом цього злочину визначають порнографічні матеріали (в тому числі друковані видання) (ст. 242 КК Азербайджанської Республіки [4], ст. 343 КК Рес-

публіки Білорусь [5], ст. 263 КК Республіки Вірменія [6], ст. 273 КК Республіки Казахстан [7], ст. 166 КК Латвійської Республіки [8], ст. 242 КК РФ [9], ст. 241 КК Республіки Таджикистан [10]). КК Литовської Республіки (ст. 309) [11] та Республіки Узбекистан (ст. 130) [12] визначають предмет цього злочину лише як предмети порнографічного змісту, КК Республіки Молдова – фотографії чи інші зображення, у тому числі в електронній формі (ст. 208-1) [13], КК Туркменістану – порнографічні друковані видання та інші предмети (ст. 164) [14].

У науковій літературі та практиці діяльності правоохоронних органів виникають питання щодо віднесення інформації порнографічного характеру, яку передають в мережі Інтернет у режимі «онлайн», до предмета злочину, передбаченого ст. 301 КК України.

При цьому у літературі до останніх відносять відповідні зображення чи дії, зафіксовані на матеріальних носіях, – речі (книги, картини, кінофільми, фотопродукцію, голограми, скульптури, носії інформації, яка існує у цифровій формі). Але окремо зазначають, що не може бути віднесена до предмета аналізованого злочину інформація, що не зафіксована на носіях, а передається мережами зв'язку (зокрема, відповідні сайти в мережі Інтернет). Однак, будучи зафіксованою на матеріальних носіях (жорстких дисках комп'ютерів, оптичних дисках, картах пам'яті), така інформація набуває фізичної ознаки предмета злочину, передбаченого ст. 301 КК України [15, с. 881].

У діяльності правоохоронців Дніпропетровської області виникли питання щодо кваліфікації діянь осіб, які організували студію з передачі зображень порнографічного характеру в мережі Інтернет у режимі «онлайн»: 1) жінок, які вчиняли дії порнографічного характеру та передавали їх зображення в мережі Інтернет у режимі «онлайн»; 2) осіб, які забезпечували таку передачу за допомогою комп'ютерної техніки; 3) осіб, які підшукували жінок-моделей, навчали їх працювати перед веб-камерою, але безпосередньо не брали участі в онлайн-трансляціях дій порнографічного характеру; 4) осіб, які створили студії з розповсюдження в мережі Інтернет у режимі «онлайн» зображень порнографічного характеру, підшукали пособників, або ж самі здійснювали добір моделей, їх навчання, забезпечення комп'ютерною технікою.

Вважаємо, що інформацію порнографічного характеру, яку передають в мережі Інтернет у режимі «онлайн», слід визнавати зображенням порнографічного характеру і, відповідно, предметом злочину, передбаченого ст. 301 КК України, оскільки під зображенням у загальному розумінні мається на увазі об'єкт, образ, явище, більш або менш подібне (але не ідентичне) тому, що зображується, або сам процес його створення. Подібність досягається внаслідок фізичних законів одержання зображення (оптичне зображення тощо) або є результатом праці творця зображення (малюнок, живопис, скульптура, сценічний образ тощо). Наприклад, фотографія є носієм зображення певного оригіналу, проте не є точною копією усіх його точок. Відповідність об'єкту досягається, коли кожна його точка зображується точкою хоча б приблизно [16; 17].

Таким чином, трансляція дій порнографічного характеру в мережі Інтер-

нет у режимі «онлайн» є зображенням порнографічного характеру, подібність якого до оригіналу досягнута внаслідок фізичних законів одержання зображення (перетворення відповідних точок оригіналу в електронний сигнал та приблизне відтворення цих точок на моніторі іншого комп'ютера, підключеного до мережі Інтернет, з використанням комп'ютерної техніки та програмного забезпечення (веб-камер, програми Skype та ін.).

Від трансляції дій порнографічного характеру в мережі Інтернет у режимі «онлайн» як предмета злочину, передбаченого ст. 301 КК України, слід відрізнити спостереження за діями порнографічного характеру при безпосередньому спілкуванні особи, яка спостерігає, та особи, яка вчиняє ці дії. У цьому випадку предмет аналізованого злочину відсутній, оскільки відсутнє саме зображення, а є оригінал.

Отже, дії осіб, вказаних у вищезазначених пунктах 1 та 2, слід кваліфікувати як виготовлення з метою збуту та збут зображень порнографічного характеру, вчинені повторно (за наявності декількох злочинів), за попередньою змовою групою осіб, тобто за ч. 3 ст. 301 КК України. Дії осіб, вказаних у п. 3, слід кваліфікувати як пособництво у виготовленні з метою збуту та збуті зображень порнографічного характеру, вчинені повторно (за наявності декількох злочинів), за попередньою змовою групою осіб, тобто за ч. 5 ст. 27, ч. 3 ст. 301 КК України. Дії осіб, вказаних у п. 4, слід кваліфікувати як організаторів виготовлення з метою збуту та збуту зображень порнографічного характеру, вчинені повторно (за наявності декількох злочинів), за попередньою змовою групою осіб, тобто за ч. 3 ст. 27, ч. 3 ст. 301 КК України.

Разом з тим слідчо-судова практика, як правило, не визнає інформацію порнографічного характеру, яка передається в мережі Інтернет у режимі «онлайн», предметом злочину, передбаченого ст. 301 КК України.

Вважаємо, що для усунення суперечностей кваліфікації вказаного діяння доцільно внести доповнення до ст. 301 КК України, використавши при цьому досвід криміналізації цього діяння окремими пострадянськими країнами. Так, ч. 2 ст. 263 КК Республіки Вірменія передбачає обов'язковою ознакою цього злочину подання дитячої порнографії через комп'ютерну систему; ч. 2 ст. 343 КК Республіки Білорусь – виготовлення та розповсюдження порнографічних матеріалів чи предметів порнографічного характеру з використанням глобальної комп'ютерної мережі Інтернет, іншої мережі електрозв'язку загального користування чи виділеної мережі електрозв'язку; п. б ч. 3 ст. 242 КК РФ – з використанням засобів масової інформації, у тому числі інформаційно-телекомунікаційних мереж (включно з мережею Інтернет). Пропонуємо передбачити у ст. 301 КК України таку кваліфікуючу ознаку, як вчинення цього злочину з використанням засобів масової інформації, у тому числі глобальної комп'ютерної мережі Інтернет, іншої мережі електрозв'язку загального користування чи виділеної мережі електрозв'язку.

1. Кримінальний кодекс України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?page=10&nreg=2341-14>.

2. Кримінальний кодекс Республіки Грузія [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://crimpravo.ru/codecs/gruz/2.doc>.

3. Кримінальний кодекс Киргизької Республіки [Електронний ресурс]. – Режим

